

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Müze İle Eğitime Yaklaşımları (Tokat İli Örneği)¹

Abdulkerim DEMİR²

İsa TAK³

Öz

Ülkemizde yapılandırmacı eğitim yaklaşımı doğrultusunda şekillendirilen yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 2004-2005 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından pilot okullarda uygulanmıştır. 2005-2006 öğretim yılında ülkemizdeki tüm okullarda uygulamaya konulmuştur. 2008 yılında ise Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisine “Müze ile Eğitim” ilaveleri yapılarak, öğretim programında belirtilen kazanımların müze eğitimiyle verilmesi uygun bulunmuştur. Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders programlarında müze eğitimiyle verilmesi gereken kazanımları müzede uygulama düzeyleri ve müzeye gezi düzenleme aşamasında karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir. Araştırmanın evrenini Tokat merkez ilçe ve merkeze bağlı köylerde yer alan ortaokullarda görev yapan 94 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise Tokat merkez ilçe ve merkeze bağlı köylerde yer alan ortaokullarda görev yapan 28 farklı okuldan 55 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama tekniklerinden anket kullanılmıştır. Elde edilen nicel veriler IBM SPSS 22 programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, betimsel istatistikler ve parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi ile Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, ankete katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarısından fazlasının ders işlemek için müzeye gezi düzenlediğini göstermektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzeye gezi düzenleme durumları ile değişkenler arasında ilişkiye bakıldığında sadece mezun olunan fakülte ve okul konumu değişkenlerinin anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mezun olunan bölüm, kıdem ve sosyo-ekonomik durum değişkenleri ile öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme aşamasında karşılaştıkları sorunlara yönelik maddelerin genelinde cevapların tek bir tarafta toplandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, müze, müze ile eğitim

¹ Bu araştırma birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Arş. Gör., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, abdulkerim.demir@gop.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7968-9557>

³ Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, isa.tak@gop.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0596-5480>

Social Studies Teachers' Approaches to Education with Museum (A Case Study in The City of Tokat)

Abstract

A new teaching program of social studies was conducted in pilot schools in our country by the the Ministry of Education in congruent with a structured teaching programme in the academic year of 2004-2005. This procedure was put into practice in all of the schools in our country in the academic year of 2005-2006. In 2008, the concept of "Teaching through Visiting Museums" was included in the social studies teaching programme by the Board of Education and Discipline. Thus, the educational attainments described in the teaching programme were aimed to be achieved through visiting museums. In this study the following were determined: the educational attainments to be achieved through visiting museums in the course programmes of the teachers of the 5th, 6th, and the 7th grade social studies classes, the level of realization of museum visits, and the problems the teachers encountered at the stage of arranging visits to the museums. The population of the study consisted of 94 teachers of social studies who were employed at secondary schools in the Tokat city center and the villages attached to the city center. The sample of the study consisted of 55 teachers of social studies who were employed in the 28 schools in the Tokat city center and the villages attached to the city center. To collect data a questionnaire was administered. The data obtained was analyzed by using SPSS 22 program. In the analysis of the data, mathematical mean, descriptive statistics, and non-parametric tests of Whitney U test and Kruskal Wallis H were used. The results of the study indicated that more than half of the teachers of social studies arranged visits to the museums to conduct a lesson in the museum. When the relationship between the cases of museum visits arranged by teachers of social studies and the variables was examined, the differences were meaningful only for the variables of the faculty the teacher graduated from and the location of the school. There were no meaningful differences between the cases of museum visits arranged by the teachers and the variables of gender, age, education level, at which department the teacher studied, seniority, and socio-economic status. The answers to the questions aimed at determining the problems the teachers faced when they were arranging a visit to the museum were in general tended to pile up on one issue.

Key Words: Social studies, museum, education with museum

Giriş

Yaşadığımız dünya, meydana gelen teknolojik ve bilimsel gelişmelerden dolayı büyük bir değişim süreci içindedir. Bütün bu gelişmeler tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hemen her alanda etkisini göstermektedir. Eğitim kurumumuz da bu gelişmelerden etkilenerek bir değişim kapsamında kendini yenileme sürecine girmiştir. Çağın gerekliliklerine ayak uydurabilmesi için eğitimin ona göre şekillendirilmesi ve eğitim sisteminin o doğrultuda yapılandırılması gerekir. Çünkü ülkelerin eğitim sistemleri, o ülkenin geleceğini belirlemede önemli derecede rol oynar. Özellikle günümüzde çağdaş bilgi ve teknolojilere sahip olmayan ülkelerin siyasi ve ekonomik bağımsızlıklarını sürdürebilmesi ne kadar zor bir durumsa, evrensel değerler üzerine kurulmamış eğitim sistemlerinin de ulusal hedeflere ulaşması o kadar zordur (Akınoğlu, 2005). Eğitimin en önemli görevleri arasında öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmek, karşılaştıkları sorunlara çözüm üretebilmelerini sağlamak, onlara eleştirel ve sorgulayıcı bakış açıları kazandırmak yer almaktadır. Tüm bu değerlerin öğrencilere kazandırılmasında programlar zamanın gerektirdiği yaklaşımlar dâhilinde şekillendirilmeli; bilgiler uygun öğrenme ortamlarında ve gerekli donanımlarla sunulmalıdır (Aydın ve Yılmaz, 2010).

Eğitimde dönemin şartlarına cevap verebilmek amacıyla önce iyiyi, sonra en iyiyi elde etmek için ülkemiz bu alanda büyük bir adım atmıştır. Bu noktada eğitim kurumlarımızın bilgi teknolojileriyle donatılmasına ek olarak, öğretim programımızda da radikal değişikliklere gidilmiştir. Ülkemiz öğretim programlarının hazırlanmasında temel yaklaşım olan davranışçı yaklaşımın terk edilerek 2005 yılı itibariyle yapılandırmacı eğitim yaklaşımına geçilmesi belki de bu alandaki değişikliklerin başında gelmektedir.

Yapılandırmacı eğitim yaklaşımı, öğretmen merkezli değil öğrenci merkezli bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda öğrenci, öğrenme faaliyetleri içerisinde aktif olarak rol alır, öğrenme ona göre şekillenir ve öğrendiği yeni bilgileri eski bilgileriyle karşılaştırarak zihninde yeniden yapılandırır (Özmen, 2004). Yani öğretmenin merkezde ve öğrencilerin derste pasif bir konumda olduğu davranışçı yaklaşımın tersi bir yaklaşımdır. Öğretim programların bu yaklaşım çerçevesinde oluşturulmaya başlanması, böylelikle yıllardan beri süregelen öğretmen-öğrenci bilgi alışverişini farklı bir boyuta taşımıştır.

Ertürk (2013), eğitimi bireyin davranışında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı istedik değişme meydana getirme süreci şeklinde tanımlamıştır. Eğitim için yapılan bu tanım, davranışçı yaklaşım içinde bugüne kadar ülkemizde en çok kullanılanlardan biridir. Davranışçı yaklaşımda bu tanım kabul görmüştür ancak öğrenciye problem çözme ve farklı düşünme kabiliyeti, öğrenmede farklılıkları ve durumu kavrama gibi nitelikleri kazandırma noktasında yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden artık eğitimin tanımı ve niteliği değişmektedir. Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenci, bilgiyi istedik ve kasıtlı yönde alan bir konumdan; bilgiyi alırken sorgulayan ve eleştiren bir konuma gelmiştir (Çınar, 2014). Yapılandırmacılıkta, öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine yönelik hedefler ve gereksinimleri dikkate alınır ve “ne öğretilmeli” sorusundan ziyade “birey nasıl öğrenir” sorusu ön plandadır (Koç ve Demirel, 2004). Bu soru araştırma konusu açısından, yapılandırmacılık çerçevesinde yeniden düzenlenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (SBÖP) içinde yer alan kazanımların öğrenciye nasıl verilmesi gerektiği hususunda önem arz etmektedir.

Günümüzde okul tek başına bir öğrenme ortamı olmaktan çıkmıştır. Bugünkü şartlarda yaşamın kendisi bir okul haline gelmiştir. Artık eğitim faaliyetlerinin öğretmen tarafından sadece okulda gerçekleştirilmek istenmesi, yapılandırmacı yaklaşım ile öğrenciye kazandırılmak istenen nitelikler göz önünde bulundurulduğunda yetersiz kalmaktadır (Tarman, Ergür ve Eryıldız, 2012). Okul dışı öğrenme ortamlarından biri de müzelerdir. Müzeler, yapılandırmacı eğitim doğrultusunda öğrencilerin aktif olarak öğrenme faaliyetleri içerisinde bulunmasına imkân sağlayan yerlerden biridir. Sosyal bilgiler ders konularından özellikle tarih ile ilgili olanların öğrencilere daha rahat anlatılabileceği ve derslerin sıkıcı olmaktan çıkıp eğlenceli bir hâle geleceği mekânlardır (Demircioğlu, 2010, s. 131).

Sosyal bilgiler dersi için önemli bir sınıf dışı öğrenme yeri olan müze, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın (TTKB) 2008 yılında SBÖP'na yaptığı “Müze ile Eğitim” ilaveleri ile ders için daha da önemli bir öğrenme yeri haline gelmiştir. Bu ilavelerde, 4, 5, 6 ve 7. Sınıf SBÖP'nda yer alan belirli kazanımların müze eğitimiyle verilmesi uygun görülmüştür (TTKB, 2008; MEB, 2005a; MEB, 2005b).

Yapılandırmacı eğitim doğrultusundan öncelikle SBÖP'nın yeniden şekillendirilmesi ve daha sonra müze eğitimiyle ilgili yeniliklerin programa dahil edilmesi kuşkusuz dersin öğretiminde müze kullanımı konusunda öğretmenlere belirli sorumluluklar yüklemektedir. SBÖP'nda müze eğitimiyle verilmesi uygun görülen kazanımların müzede verilmesi bu sorumlulukların başında gelmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde sosyal bilgiler dersinde müze kullanımı ile ilgili araştırmalara rastlanmıştır. Filiz (2010), sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı bir ortam olarak müze kullanımının öğrenciler üzerindeki pozitif etkisini araştırmıştır. Ekelik (2010), sosyal bilgiler ders konularının öğretiminde kullanılabilir olan müze türlerini ve bu müzelerde uygulanabilecek etkinliklere yönelik araştırma yapmıştır. Çerkez (2011), sosyal bilgiler dersini müzede işlemenin öğrencilerin akademik başarısına etkisini ortaya koyan bir araştırma gerçekleştirmiştir. Ustaoglu (2012), sanal müze kullanımının öğrencilerin akademik başarısına etkisini araştırmıştır. Daha önce yapılmış olan bu araştırmalarda, araştırma kapsamında incelenen konu ile ilgili herhangi bir benzerliğe rastlanmamıştır.

Yukardaki araştırmalar dışında konu olarak bu araştırmaya benzerlik gösteren başka araştırmalar da literatürde mevcuttur. Egüz ve Kesten (2012), sosyal bilgiler dersinde müze kullanımını eğitsel faaliyet açısından hem öğretmen hem öğrenci boyutlu ve belirli sorunların müze gezilerine olan etkisini araştırmıştır. Egüz ve Kesten'in bu araştırması, sadece öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme aşamasında yaşadığı sorunlardan bazılarını ele alması bakımından bu araştırma ile benzerlik göstermektedir. Sönmez (2011), sosyal bilgiler ders konularından müzede işlenebilecek belirli bir konuyu ve müzelerin ders açısından uygunluğunu araştırmıştır. Bu araştırmanın, bizim araştırmamızla benzerlik gösterdiği tek nokta öğretmenlerin ders işlemek için müzeye gidip gitmediğidir. Kısa (2012), öğrenci ve öğretmenlerin müze gezilerine bakış açısını, müzede ve sonrasında ne tür eğitsel faaliyet yaptıklarını ve öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme aşamasında karşılaştıkları sorunları araştırmıştır. Kısa'nın yapmış olduğu bu araştırma öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme aşamasında karşılaştıkları sorunlar noktasında bizim araştırmamızla benzerlik göstermektedir. Ancak incelenen sorunlar kapsamı bakımından farklılık göstermektedir. Bu araştırma, esas aldığı konu itibarıyla yukarıda bahsettiğimiz araştırmalardan farklıdır.

Bu araştırma, Tokat eksenli olup, buradaki ortaokullarda görev yapmakta olan 55 sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ders işlemek için müzeyi tercih etme durumları, bu amaç için müzeyi tercih edenlerin müzeyi kullanım düzeyleri ve öğretmenlerin tamamının müzeye gezi düzenleme aşamasında karşılaştıkları sorunların ne olduğu araştırma kapsamında incelenmiştir.

Bu bilgilerden hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze ile eğitime yaklaşımları bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır:

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde müze eğitimine yönelik yaklaşımları nasıldır?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzeye gezi düzenleme durumları değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzeye gezi düzenleme aşamasında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze eğitimine yönelik yaklaşımlarını araştıran nicel bir araştırmadır. Nicel araştırmalar, değişkenler arasındaki ilişkinin genellikle ölçme araçlarıyla test edilmesini ve böylece sayısal verilerin istatistiksel işlemler kullanılarak analiz edilmesini sağlar (Creswell, 2013, s. 4).

Araştırmada, tarama (survey) modeli türlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, birçok elemandan oluşan bir evrende, evrenle ilgili genel bir yargıya varmak amacıyla

evrenin tümünden ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılacak tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2014, s. 79).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2014-2015 eğitim öğretim yılında Tokat merkez ilçeye bağlı 46 merkez ve köy ortaokulunda görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Hem zaman hem de ekonomik nedenlerden dolayı evrenin tamamına ulaşmak yerine, araştırmanın seyrini değiştirmeyecek şekilde araştırmaya katılan öğretmenler basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Basit tesadüfi örnekleme, evrende yer alan tüm elemanların seçilme şansının birbirlerine eşit olduğu örnekleme türüdür (Karasar, 2014, s. 113). Araştırmanın örneklem grubuna ait bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Ankete katılan öğretmenlerin demografik özellikleri

Cinsiyet	f	%	Mezun Olunan Bölüm	f	%
Kadın	19	34.5	Sosyal Bilgiler	25	45.5
Erkek	36	65.5	Diğer	30	54.5
Toplam	55	100	Toplam	55	100
Yaş Grubu	f	%	Kıdem	f	%
20-29	4	7.3	0-9	13	23.6
30-39	30	54.5	10-19	27	49.1
40 ve üzeri	21	38.2	20 ve üzeri	15	27.3
Toplam	55	100	Toplam	55	100
Eğitim Durumu	f	%	Okul Konumu	f	%
Lisans	48	87.3	Merkez	44	80
Lisansüstü	7	12.7	Köy	11	20
Toplam	55	100	Toplam	55	100
Mezun Olunan Fakülte	f	%	Okulun Sosyo-Eko. Durumu	f	%
Eğitim	46	83.6	İyi	8	14.5
Diğer	9	16.4	Orta	34	61.8
Toplam	55	100	Kötü	13	23.6
			Toplam	55	100

Verilerin Toplanması ve Uygulanması

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze eğitimine yönelik yaklaşımlarını belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anketin hazırlanma sürecinde konuyla ilgili araştırmalar incelenip, sosyal bilgiler öğretmenleriyle görüşüldükten sonra anket maddeleri alanında yetkin uzman kişilere sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda ankette gerekli düzeltme ve düzenlemeler yapıldıktan sonra araştırmaya katılan öğretmenlere uygulanmıştır.

Anket üç bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümü katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mezun olunan fakülte, mezun olunan bölüm, kıdem, görev yapılan okul, okulun sosyo-ekonomik durum gibi demografik özelliklerini; ikinci bölüm müze eğitimine yönelik yaklaşımlarını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Üçüncü bölümde ise katılımcıların müzeye gezi düzenleme aşamasında karşılaştıkları sorunlara ilgili 15 maddelik 5'li likert tipi ölçek yer almaktadır.

Hazırlanmış olan anket 2014-2015 eğitim öğretim yılının ikinci yarısında 13-24 Nisan tarihleri arasında Tokat merkez ilçe ve merkeze bağlı ortaokullarda görev yapan 55 sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Anketlerden elde edilen nicel verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 22 programı kullanılmıştır. Katılımcıların müze eğitime yönelik yaklaşımlarının frekans ve yüzdeleri alınarak tablolar halinde sunulmuştur. Tabloların daha net anlaşılması ve karşılaştırma yapılabilmesi için öğretmenler kendi içlerinde kodlanarak verilmiştir. Öğretmenlerin müzeye yönelik yaklaşımlarının değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için ikili olarak gruplandırılan değişkenlere parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U; üçlü olarak gruplandırılan değişkenlere ise Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Verilerin anlamlılık düzeyi, $p < 0.05$ düzeyinde sınanmıştır. Son olarak, müzeye gezi düzenleme aşamasında karşılaşılan sorunlara yönelik öğretmen görüşlerinin toplam frekans ve yüzde değerleri alınarak tablo halinde sunulmuştur. Verilerin analizinde katılımcıların gerçek isimleri yerine takma adlar kullanılarak öğretmenler (Ö1, Ö2 vb.) şeklinde ifade edilmiştir.

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Birinci alt problem kapsamında anketin ikinci bölümünde yer alan 5 soru ile araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze eğitime yönelik yaklaşımları incelenmiştir. Öğretmenlere ilk olarak ders işlemek için müzede ders işleyip işlemediği sorulmuştur. Sadece müzede ders işlediğini belirten öğretmenlerden anketin ikinci bölümündeki diğer 5 soruyu cevaplamaları istenmiştir. Öğretmenlerin müzeye gitme durumları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin müzede ders işleme durumlarına göre dağılım

Müzede Ders İşleme Durumu	<i>f</i>	%
Evet, müzede ders işliyorum	34	61.8
Hayır, müzede ders işlemediğim	21	38.2
Toplam	55	100

Tabloda görüldüğü üzere 55 öğretmenin %61,8'i ders işlemek için müzeye gezi düzenlediğini, %38,2'si ise böyle bir etkinlik gerçekleştirmediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin yaklaşık üçte birinin bugüne dek böyle bir etkinlik gerçekleşmediği gözlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük kısmının müzeye gezi düzenlemesi olumlu bir sonuçtur. Ancak öğretmenlerin yaklaşık olarak %40'ının şu ana kadar öğrencileriyle birlikte müzeye hiç gitmemesi hiçte iç açıcı olmayan bir durum olarak değerlendirilebilir.

Birinci alt problem kapsamında incelenen diğer 5 soru, sadece müzeye gezi düzenleyen 34 öğretmenin değerlendirmelerini yansıtmaktadır. Müzeye gezi düzenlediğini belirten öğretmenlerin bu bölümdeki sorulara ilişkin cevaplarının tutarlılığını görebilmek ve bir yorumda bulunabilmek için öğretmenlerin cevapları kodlanarak verilmiştir. Anketin ikinci bölümünün birinci sorusunda müzeye gezi düzenleyen öğretmenlerin, sosyal bilgiler dersine girdiği sınıflarla ders işlemek için yılda kaç kez müzeye gittiği incelenmiş ve soruya yönelik cevaplar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzeye gitme sayıları

Sınıf	Derse Giren Öğretmen Sayısı	Müzeye Gezi Düzenleme Sayısı		
		5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf
5	2	Ö1,Ö2	-	-
6	2	-	Ö3,Ö4	-
7	4	-	-	Ö5,Ö6,Ö7,Ö8
5 ve 6	5	Ö9,Ö10,Ö11(2),Ö12,Ö13	Ö9,Ö10,Ö11(2),Ö12,Ö13	-
6 ve 7	3	-	Ö14,Ö15	Ö14,Ö15,Ö16
5, 6 ve 7	18	Ö17,Ö18,Ö19,Ö22,Ö24, Ö25,Ö27,Ö28(2),Ö29,Ö30, Ö31,Ö32	Ö17,Ö18,Ö19,Ö21,Ö23,Ö24,Ö20,Ö23,Ö25,Ö27,Ö28(2), Ö29,Ö30, Ö31,Ö32,Ö33	Ö29,Ö30,Ö31,Ö32,Ö34
Toplam	34	19	23	17

Yukarıdaki tabloda ilk sütunda araştırmaya katılan öğretmenlerin dersine girdiği sınıflar; ikinci sütunda ise o sınıfların dersine giren öğretmen sayıları yer almaktadır. Son sütunda ise hangi öğretmenin hangi sınıflarla müzeye kaç kez gezi düzenlediği belirtilmiştir. Sadece 5. sınıfların dersine giren 2 öğretmen; sadece 6. sınıfların dersine giren 2 öğretmen ve sadece 7. sınıfların dersine giren 4 öğretmen müzeye yılda bir kez gezi düzenlemektedir. Sadece 5 ve 6. sınıfların dersine giren 5 öğretmenden 4'ü her iki sınıfla müzeye yılda bir kez, 1 öğretmen ise her iki sınıfla müzeye yılda iki kez gezi düzenlemektedir. Sadece 6 ve 7. sınıfların dersine giren 3 öğretmenden 2'si her iki sınıfla müzeye yılda bir kez, 1 öğretmen ise sadece 7. sınıflarla yılda bir kez müzeye gezi düzenlemektedir. Son olarak tüm sınıfların dersine giren 18 öğretmen vardır. 18 öğretmenden 5'i tüm sınıflarla müzeye yılda bir kez, 1 öğretmen tüm sınıflarla yılda iki kez, 4 öğretmen sadece 5 ve 6. sınıflarla yılda bir kez, 1 öğretmen sadece 5 ve 7. sınıflarla yılda bir kez, 1 öğretmen sadece 6 ve 7. sınıflarla yılda bir kez, 1 öğretmen sadece 5. sınıflarla yılda bir kez, 3 öğretmen sadece 6. sınıflarla yılda bir kez ve 2 öğretmende sadece 7. sınıflarla yılda bir kez müzeye gezi düzenlemektedir. Sınıfların dersine giren öğretmenlerin müzeye düzenledikleri gezi sayılarının toplam değerleri ise şu şekildedir: 5. sınıfların dersine giren toplam öğretmen sayısı 25 olup, bu sınıfla müzeye gezi düzenleyen öğretmen sayısı 19'dur. 6. sınıfın dersine giren toplam öğretmen sayısı 28 olup, bu sınıfla müzeye gezi düzenleyen öğretmen sayısı 23'tür. 7. sınıfın dersine giren toplam öğretmen sayısı 25 olup, bu sınıfla müzeye gezi düzenleyen öğretmen sayısı 17'dir. Müzeye en az gezinin 7. sınıflarla düzenlendiği görülmektedir.

Müzeye gezi düzenleyen 34 öğretmene ikinci soruda her yıl aynı şekilde müzeye gidip gitmedikleri sorulmuştur. Verilen cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlerin müzeye düzenledikleri gezilerin devamlılığı

Müzeye her yıl düzenli olarak gezi düzenliyor musunuz?		Öğretmen Sayısı	
		f	%
Evet	Ö10,Ö11,Ö14,Ö17,Ö18,Ö31	6	17.6
Hayır	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö7,Ö15,Ö16,Ö19,Ö20,Ö21,Ö23,Ö24,Ö27,Ö29,Ö32,Ö33,Ö34	17	50
Cevapsız	Ö5,Ö6,Ö8,Ö9,Ö12,Ö13,Ö22,Ö25,Ö26,Ö28,Ö30	11	32.4
Toplam		34	100

Müzeye gezi düzenleyen 34 öğretmenin sadece %17,6'sı her yıl düzenli olarak müzeye gittiğini, %50'si düzenli olarak gitmediğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin %32,4'ü ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Çok az sayıdaki öğretmenin müze gezilerini her yıl düzenli olarak yaptığı görülmektedir. Az sayıda öğretmenin her yıl düzenli olarak müzeye gezi düzenlemesi, bu işi ciddiye aldıklarını göstermektedir. Ancak öğretmenlerin yarısının, hatta cevapsız bırakanlar da dikkate alındığında çok büyük bir kısmının her yıl düzenli olarak müzeye gezi düzenlememesi, bu tür faaliyetlere önem vermediklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Müze gezi düzenleyen öğretmenlere üçüncü soruda müzeye yaptıkları bu gezileri yeterli görüp görmedikleri sorulmuştur. Cevaplar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5. Öğretmenlerin müzeye düzenledikleri gezilerin yeterliliğine ilişkin görüşleri

Müzeye düzenlediğiniz gezileri yeterli görüyor musunuz?		Öğretmen Sayısı	
		f	%
Evet	Ö1,Ö7,Ö11,Ö12,Ö14,Ö25,Ö30,Ö31,Ö33	9	26.5
Hayır	Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö8,Ö9,Ö10,Ö13,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20,Ö21,Ö22,Ö23,Ö24,Ö26,Ö27,Ö28,Ö29,Ö32,Ö34	25	73.5
Toplam		34	100

Müzeye yapılan gezilerin yeterli olup olmadığı ile ilgili cevaplara göre 34 öğretmenin %26,5'i müzeye düzenlediği gezileri yeterli olarak görürken; öğretmenlerin %73,5'i bu sayıyı yetersiz olarak görmektedir. Öğretmenlerin sadece dörtte birinin müzeye düzenledikleri gezileri yeterli olarak gördüğü tespit edilmiştir. Müzeye gezi düzenleyen öğretmenlerin yaklaşık dörtte üçünün müzeye yaptığı gezilerin sayısını yetersiz bulması, kendilerine yaptıkları bir özeleştiri olarak kabul edilebilir. Bu durum öğretmenlerin ilerde, müze gezilerine daha fazla önem vereceği düşüncesini doğurmaktadır. Ancak öğretmenlerin dörtte birinin müzelere düzenlediği gezilerin sayısı yetersiz olmasına rağmen, bu sayıyı yeterli olarak görmeleri onlar adına bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Müzeye gezi düzenleyen sosyal bilgiler öğretmenlerine dördüncü soruda müzede sosyal bilgiler ders konularından hangilerini işledikleri sorulmuştur. Bu soruya verilen cevapların dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Müzede hangi ders konularını işliyorsunuz sorusuna ilişkin cevapların dağılımı

Cevaplar		Öğretmen Sayısı	
		f	%
Müzede işlediği konuları yazanlar	Ö2,Ö4,Ö5,Ö7,Ö9,Ö11,Ö13,Ö15,Ö16,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20,Ö21,Ö23,Ö25,Ö26,Ö28,Ö29,Ö30,Ö31,Ö32,Ö33	23	67.6
Genel kültür amaçlı gidenler	Ö1,Ö8,Ö10,Ö14,Ö24	5	14.7
Cevapsız bırakanlar	Ö3,Ö6,Ö12,Ö22,Ö27,Ö34	6	17.6
Toplam		34	100

Müzede hangi konuları işliyorsunuz sorusuna öğretmenlerin %67,6'sı işlediği konuyu yazarken, %14,7'si herhangi bir konu işlemekten ziyade gezi amaçlı gittiğini ve genelde bunu ikinci dönemin sonuna doğru veya müzeler haftasında yaptığını ifade etmiştir. Ders işlemek için müzeye gezi düzenleyen öğretmenlerin ise %17,6'sı bu kısmı cevapsız bırakmıştır. Öğretmenlerin müzeye farklı amaçlar için gezi düzenlediği görülmektedir.

Son olarak beşinci soruda müzeye giden öğretmenlere, sosyal bilgiler dersini işlemek için en son ne zaman müzeye gittikleri sorulmuştur. Cevaplara ilişkin bilgi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin en son yaptıkları müze gezisine ilişkin cevapları

En son hangi müzeye, hangi sınıfla ne zaman gittiniz ve hangi konuları işlediniz?		Öğretmen Sayısı	
		f	%
Cevap Verenler	Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö8,Ö9,Ö11,Ö13,Ö17,Ö18,Ö19,Ö20,Ö25,Ö26,Ö28,Ö29,Ö30,Ö31,Ö32	20	58.8
Cevapsız Bırakanlar	Ö1,Ö7,Ö10,Ö12,Ö14,Ö15,Ö16,Ö21,Ö22,Ö23,Ö24,Ö27,Ö33,Ö34	14	41.2
Toplam		34	100

Müze gezi düzenleyen 34 öğretmenin % 58,8'i müze en son yaptıkları gezi ile ilgili istenen bilgilerin tamamını eksiksiz cevaplarırken, %41,2'si ise bu kısımdaki bilgilere cevap vermemiştir. Öğretmenlerin beşte ikisinin en son yaptığı müze gezisini hatırlamadıkları görülmektedir. 20 öğretmen en son hangi tarihte müze gittiğini tüm detaylarıyla yazarken, 14 öğretmen bunu hatırlamamıştır. Bu, 34 öğretmeninde bugüne dek müze en az bir kez gezi düzenlediği dikkate alındığında, müze en son hangi tarihte gittiğini hatırlamayan öğretmenlerin uzunca bir süredir böyle bir etkinlik gerçekleştirmediği düşünülebilir.

Müze gezi düzenleyen öğretmenlerin müzeyi kullanım düzeylerine ilişkin sonuçlara genel olarak bakıldığında öğretmenlerin genelinin müze yılda bir kez gittiği, bu sayıyı yetersiz buldukları, bunu her yıl düzenli olarak yapmadıkları, birçoğunun en son ne zaman müze gittiğini hatırlamadığı tespit edilmiştir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze gezi düzenleme durumlarının değişkenlere göre farklılaşma gösterip göstermediği incelenmiştir. İki ve üç alt gruplu değişkenlere ait istatistikler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur. İlk olarak, müze gezi düzenleme durumunun cinsiyet, eğitim durumu, mezun olunan fakülte, mezun olunan bölüm ve okul konumu değişkenlerine göre dağılımını gösteren tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 8. Müze gezi düzenleme durumunun iki alt gruplu değişkenlere göre dağılımı

Müze gezi düzenleme durumu	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Gezi düzenleyen öğretmenler	13	68.4	21	58.3
Gezi düzenlemeyen öğretmenler	6	31.6	15	41.7
Toplam	19	100	36	100
Müze gezi düzenleme durumu	Lisans		Lisansüstü	
	f	%	f	%
Gezi düzenleyen öğretmenler	31	64.6	3	42.9
Gezi düzenlemeyen öğretmenler	17	35.4	4	57.1
Toplam	48	100	7	100
Müze gezi düzenleme durumu	Eğitim Fakültesi		Diğer	
	f	%	f	%
Gezi düzenleyen öğretmenler	25	54.3	9	100
Gezi düzenlemeyen öğretmenler	21	45.7	0	0
Toplam	46	100	9	100
Müze gezi düzenleme durumu	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği		Diğer	
	f	%	f	%
Gezi düzenleyen öğretmenler	14	56	20	66.7
Gezi düzenlemeyen öğretmenler	11	44	10	33.3
Toplam	25	100	30	100
Müze gezi düzenleme durumu	Merkez		Köy	
	f	%	f	%
Gezi düzenleyen öğretmenler	32	72.2	2	18.2
Gezi düzenlemeyen öğretmenler	12	27.3	9	81.8
Toplam	44	100	11	100

Tabloda görüldüğü üzere kadın öğretmenlerin %68.4'ü, erkek öğretmenlerin %58.3'ü; lisans eğitimi mezunu öğretmenlerin %64.6'sı, lisansüstü eğitim mezunu öğretmenlerin %42.9'u; eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerin %54.3'ü, diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerin tamamı; sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu olan öğretmenlerin %56'sı, diğer bölümlerden mezun olan öğretmenlerin ise %66.7'si ve şehir merkezinde bulunan okullarda görev yapan öğretmenlerin %72.2'si, köy okullarında görev yapan öğretmenlerin %18.2'si müzeye gezi düzenlemektedir. Bu değişkenlerle müzeye gezi düzenleme durumu arasındaki ilişkiyi gösteren tablo aşağıdaki verilmiştir.

Tablo 9. İki alt gruplu değişkenlerin müzeye gezi düzenleme durumuna göre değişim

		n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Cinsiyet	Kadın	19	29.82	566.50	307.500	0.468
	Erkek	36	27.04	973.50		
Eğitim Durumu	Lisans	48	28.76	1380.50	131.500	0.273
	Lisansüstü	7	22.79	159.50		
Mezun Olunan Fakülte	Eğitim Fakültesi	46	25.95	1193.50	112.500	0.011
	Diğer Fakülteler	9	38.50	346.50		
Mezun Olunan Bölüm	Sosyal Bilgiler Öğr.	25	26.40	660	335	0.422
	Diğer Bölümler	30	29.33	880		
Okul Konumu	Şehir Merkezi	44	31.63	1391.50	82.500	0.000
	Köy	11	13.50	148.50		

Müzeye gezi düzenleme durumu ile iki alt gruplu değişkenler arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek için parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U- Testi yapılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzeye gezi düzenleme durumları ile cinsiyet, eğitim durumu ve mezun olunan bölüm değişkenleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Anlamlı farklılaşmalar mezun olunan fakülte ve okul konumu değişkenlerinde olmuştur ($p<0.05$). Okul konumu değişkeninde farklılaşmanın şehir merkezindeki okullarda görev yapan öğretmenler lehine; mezun olunan fakülte değişkeninde ise diğer fakültelerden mezun öğretmenlerin lehine olduğu görülmüştür. Sıra ortalamalarına bakıldığında kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre; lisans mezunu öğretmenlerin lisansüstü eğitim görmüş öğretmenlere göre ve diğer bölümlerden mezun öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü mezunlarına göre müzeye daha fazla gezi düzenlediği görülmektedir. Müzeye gezi düzenleme durumunun yaş, kıdem ve sosyo-ekonomik durum değişkenlerine göre dağılımını gösteren Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Müzeye gezi düzenleme durumunun üç alt gruplu değişkenlere göre dağılımı

Müzeye gezi düzenleme durumu	20-29 yaş		30-39 yaş		40 ve üzeri yaş	
	f	%	f	%	f	%
Gezi düzenleyen öğretmenler	2	50	16	53.3	16	76.2
Gezi düzenlemeyen öğretmenler	2	50	14	46.7	5	23.8
Toplam	4	100	30	100	21	100
Müzeye gezi düzenleme durumu	0-9 yıl		10-19 yıl		20 yıl ve üzeri	
	f	%	f	%	f	%
Gezi düzenleyen öğretmenler	8	61.5	16	59.3	10	66.7
Gezi düzenlemeyen öğretmenler	5	38.5	11	40.7	5	33.3
Toplam	13	100	27	100	15	100
Müzeye gezi düzenleme durumu	İyi		Orta		Kötü	
	f	%	f	%	f	%
Gezi düzenleyen öğretmenler	6	75	21	61.8	7	53.8
Gezi düzenlemeyen öğretmenler	2	25	13	38.2	6	46.2
Toplam	8	100	34	100	13	100

20-29 yaş grubundaki öğretmenlerinin yarısı, 30-39 yaş grubundakilerin %53.3'ü, 40 ve üzeri yaş grubundakilerin %76.2'si; 0-9 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin %61.5'i, 10-19 yıl arası kıdem grubundakilerin %59.3'ü, 20 yıl ve üzeri kıdem grubundakilerin %66.7'si; görev yaptığı okulun sosyo-ekonomik durumu iyi olan öğretmenlerin %75'i; orta olan öğretmenlerin %59.3'ü ve kötü olan öğretmenlerin %53.8'i müzeye gezi düzenlemektedir. Müzeye gezi düzenleme durumu ile bu değişkenler arasındaki ilişki aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 11. Üç alt gruplu değişkenlerin müzeye gezi düzenleme durumuna göre değişim

		n	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Yaş Grupları	20-29 yaş	4	24.75	2	2.93	0.23
	30-39 yaş	30	25.67			
	40 ve üzeri yaş	21	31.95			
Kıdem Grupları	0-9 yıl	13	27.92	2	0.22	0.89
	10-19 yıl	27	27.30			
	20 ve üzeri yıl	15	29.33			
Sosyo-Ekonomik Durum	İyi	8	31.63	2	0.92	0.63
	Orta	34	27.99			
	Kötü	13	25.81			

Müzeye gezi düzenleme durumu ile üç alt gruplu değişkenler arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek için parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis H- Testi yapılmıştır. Öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme durumları ile yaş, kıdem ve sosyo-ekonomik değişkenler arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür (p>0.05). Sıra ortalamalarına bakıldığında en yüksek yaş ve kıdem grubundaki öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme oranları daha yüksektir. Ayrıca, sosyo-ekonomik durumu iyi derecesinde olan okullarda görev yapan öğretmenlerin ders işlemek için müzeye gezi düzenleme oranlarının daha fazla olduğu görülmüştür.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Anketin son bölümünde araştırmaya katılan 55 sosyal bilgiler öğretmenin tamamına müzeye gezi düzenleme aşamasında karşılaşılan sorunların ne oldu olduğu sorulmuştur. Sorunlara yönelik cevapların toplam frekans ve yüzde değerleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 12. Müzeye düzenlenecek gezide karşılaşılan sorunların toplam dağılımları

Maddeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.Gezi düzenlemek zordur.	2	3.6	13	23.6	2	3.6	24	43.6	14	25.5
2.Ulaşım için araç tedarik etme işi zordur.	3	5.5	11	20	0	0	27	49.1	14	25.5
3.Ekonomik nedenler müze gezisi için etkilidir.	4	7.3	14	25.5	5	9.1	24	43.6	8	14.5
4.Zaman yetersizliğinden dolayı dersler müzede işlenemiyor.	6	10.9	11	20	6	10.9	21	38.2	11	20
5.Dersi işlemek için müzeye gitmek zaman israfıdır.	22	40	28	50.9	1	1.8	2	3.6	2	3.6
6.Müze gezisi için resmi izin almak zaman almaktadır.	3	5.5	18	32.7	5	9.1	18	32.7	11	20
7.Milli Eğitim Müdürlüğü müze gezilerine izin vermemektedir.	17	30.9	25	45.5	4	7.3	3	5.5	6	10.9
8.Okul idaresi müze gezilerine izin vermemektedir.	21	38.2	28	50.9	2	3.6	2	3.6	2	3.6
9.Okul idaresi yasal işlemlerde gerekli kolaylığı sağlamamaktadır.	19	34.5	28	50.9	4	7.3	2	3.6	2	3.6
10.Öğrenci velileri müze gezisine izin vermemektedir.	14	25.5	26	47.3	9	16.4	5	9.1	1	1.8
11. Müzeyele eğitim yapmak için gerekli hizmet içi eğitim almadım.	7	12.7	13	23.6	4	7.3	25	45.5	6	10.9
12.Gezi için müze yöneticilerinden uygun tarihe randevu alınamamaktadır.	7	12.7	27	49.1	13	23.6	5	9.1	3	5.5
13. Öğrencilerin kontrolü ve idaresi zordur.	7	12.7	6	10.9	4	7.3	24	43.6	14	25.5
14. Öğrenciler müze gezisine karşı ilgisizler.	13	23.6	31	56.4	5	9.1	2	3.6	4	7.3
15. Öğretmenler için okulda ders anlatmak daha elverişlidir.	5	9.1	23	41.8	18	32.7	8	14.5	1	1.8

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sorunlara yönelik değerlendirmelerinin genelde tek bir tarafta toplandığı görülmektedir. Öğretmenler en çok 2. maddeye %74.6 oranında katılıyorum yönünde cevap vererek ulaşım için araç tedarik etmenin zor olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar daha sonra 1 ve 13. maddelere aynı oranda (%69.1) katılıyorum yönünde görüş bildirerek gezi düzenlemenin ve öğrenci kontrolünün zor olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler en çok 5. maddeye %90.9 oranında katılmıyorum yönünde görüş bildirerek ders işlemek için müzeye gitmenin zaman israfı olmadığını söylemişlerdir. Öğretmenler, okul idaresinin müze gezilerine izin vermemesiyle ilgili olan 8. maddeye %89.1 ve okul idaresinin yasal işlemlerde gerekli

kolaylığı sağlamadığıyla ilgili 9. maddeye %85.4 oranında katılmıyorum yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler 14. maddeye %80 oranında katılıyorum yönünde görüş belirterek öğrencilerin müze gezilerine karşı isteksiz olmadıklarını ifade etmişlerdir. Son olarak, okulda ders anlatmanın öğretmenler için daha uygun olduğuyla ilgili olan 15. madde %32.7 oranla en çok kararsızım seçeneğinin işaretlendiği maddedir.

Sonuç ve Tartışma

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders işlemek için müzeye gezi düzenleme durumları incelenmiştir. Araştırmaya katılan 55 öğretmenden 34'ünün ders işlemek için müzeye gezi düzenlediği, 21 öğretmenin bugüne dek müzeye hiç gezi düzenlemediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları, literatürde yer alan diğer araştırmalar ile paralellik göstermektedir. Ekelik (2010) ve Sönmez (2011) yaptıkları araştırmalarda, müzelerin okul dışında önemli bir öğretim ortamı olduğu ve öğretmenlerin yarıdan fazlasının belirli konuları işlemek için öğrencileriyle birlikte müzeye gezi düzenledikleri sonucuna ulaşmıştır. Ancak elde edilen sonuç, daha önceki araştırmalar ile örtüşüyor olsa da müzeye gittiğini belirten öğretmenlerin bir kısmı, araştırmanın birinci alt problem kapsamındaki müzeye düzenledikleri gezi hakkında cevap aranacak olan soruların tamamını ya hiç cevaplamamış ya eksik cevaplamıştır. Cevapların eksik ve tutarsız olarak verilmesi, elde edilen bu verinin güvenilirliğini tartışmaya açık hale getirmektedir.

Birinci alt problem kapsamında sadece müzeye gezi düzenleyen 34 sosyal bilgiler öğretmenin müzeyi kullanım düzeyleri anketin ikinci bölümündeki beş soruya verdiği cevaplara göre incelenmiştir. Bu kapsamda ilk olarak, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersine girdiği sınıflarla ders işlemek için müzeye yılda kaç kez gezi düzenlediklerine bakılmıştır. 34 öğretmen içinde sadece 2 öğretmenin sosyal bilgiler dersine girdiği sınıflarla müzeye yılda iki kez gezi düzenlediği, geriye kalan 32 öğretmenin ise yılda bir kez müzeye gezi düzenlediği sonucuna ulaşılmıştır.

İkinci olarak, öğretmenlerin müzeye düzenledikleri gezileri her yıl aynı şekilde yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin %17,6'sının (6 öğretmen) her yıl düzenli olarak müzeye gezi düzenlediği sonucuna, %50'sinin (17 öğretmen) her yıl aynı şekilde müzeye gezi düzenlemediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin %32'4'ü (11 öğretmen) bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Üçüncü olarak öğretmenlerin yıl içerisinde müzeye düzenledikleri bu gezileri yeterli görüp görmedikleri incelenmiştir. Öğretmenlerin %73,5'inin (25 öğretmen) müzeye düzenledikleri gezi sayısını yetersiz buldukları sonucuna, %26,5'inin (9 öğretmen) bu gezilerin sayısını yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Dördüncü olarak müzeye gezi düzenleyen sosyal bilgiler öğretmenlerinin bugüne dek, müzede ders konularından hangilerini işledikleri incelenmiştir. Öğretmenlerin %67,6'sı (23 öğretmen) anketin bu sorusuna müzede işlediği konuyu yazarken, %14,7'si (5 öğretmen) herhangi bir konu işlemeyip genel kültür amaçlı gittiğini yazmış ve %17,6'sı (6 öğretmen) bu soruya cevap vermemiştir.

Beşinci ve son olarak, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi işlemek için müzeye en son ne zaman gezi düzenlediği incelenmiştir. Öğretmenlerin %58,8'inin (20 öğretmen) en son ne zaman müzeye gittiğini hatırladığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin %41,2'si (14 öğretmen) bu soruya cevap vermemiştir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzeye gezi düzenleme durumlarının değişkenlere göre farklılaşma gösterip göstermediği incelenmiştir. Kadın öğretmenler ile erkek öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($0.46 > 0.05$). Sıra ortalamalarına bakıldığı zaman kadın öğretmenlerin (29,82), erkek öğretmenlere (27,04) göre müzeye daha çok gezi düzenlediği görülmektedir. Kısa (2012), yapmış olduğu çalışmada kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlerden daha çok müze gezisi yaptığı sonucuna ulaşmıştır.

Lisans eğitimi mezunu öğretmenler ile lisansüstü eğitim mezunu öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($0.27 > 0.05$). Sıra ortalamalarında bakıldığı zaman lisans eğitimi mezunu öğretmenlerin (28,76), lisansüstü eğitim mezunu öğretmenlerden (22,92) müzeye daha çok gezi düzenlediği görülmektedir.

Eğitim fakültesi mezunu öğretmenler ile diğer fakültelerden mezun olan öğretmenlerin sosyal bilgiler dersini müzede işleme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($0.01 < 0.05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında diğer fakültelerden mezun olan öğretmenler (38,50), eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerden (25,95) müzeye daha çok gezi düzenlemektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenler ile diğer bölümlerden mezun olan öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($0.42 > 0.05$). Sıra ortalamalarına bakıldığı zaman diğer bölümlerden mezun olan öğretmenlerin (29,33), sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerden (26,40) ders işlemek için müzeye daha fazla gezi düzenlediği görülmektedir. Arslantaş (2006), yaptığı çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenler ile farklı bölümlerden mezun olmuş sosyal bilgiler öğretmenlerinin, derse ait konuları öğretme noktasında herhangi bir farklılıklarının olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Şehir merkezinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile merkeze bağlı köy okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzeye gezi düzenleme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($0.00 < 0.05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında şehir merkezinde yer alan okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin (31,63), merkeze bağlı köy okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden (13,50) ders işlemek için müzeye daha fazla gezi düzenlediği görülmektedir.

Yaş grupları ile müzeye gezi düzenleme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($0.23 > 0.05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında 40 ve üzeri yaş grubundaki öğretmenlerin (31,95), 30-39 yaş grubundaki öğretmenlerden (25,67) ve 20-29 yaş grubundaki öğretmenlerden (24,75) müzede ders işleme düzeyleri daha fazladır.

Kıdem grupları ile müzeye gezi düzenleme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($0.89 > 0.05$). Sıra ortalamalarına bakıldığı zaman 20 yıl ve üzeri görev yapmış sosyal bilgiler öğretmenleri (29,33), 0-9 yıl arası görev yapmış sosyal bilgiler öğretmenlerinden (27,92) ve 10-19 yıl ve üzeri görev yapmış sosyal bilgiler öğretmenlerinden (27,30) müzeye daha çok gezi düzenlemektedir.

Okulların sosyo-ekonomik durumları ile müzeye gezi düzenleme durumları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($0.63 > 0.05$). Sıra ortalamalarına bakıldığı zaman sosyo-ekonomik durumu iyi olan okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin (31,63), sosyo-ekonomik durumu orta olan okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden (27,99) ve sosyo-ekonomik durumu kötü olan okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden (25,81)

müzeyle daha çok gezi düzenlediği görülmektedir. Bu sonuç, literatürde yer alan daha önce yapılmış araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Egüz ve Kesten (2012) ve Güleç ve Alkış (2003) yaptıkları araştırmalarda, okulun sosyo-ekonomik durumunun iyi olmasının, öğretmenlerin müzeyle düzenledikleri gezilerin sayısını artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın on birinci alt problemi kapsamında sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzeyle gezi düzenleme aşamasında karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir. Araştırmaya katılan 55 öğretmenin tamamı tüm maddelere görüş belirtmiştir.

1. maddede verilen “Gezi düzenlemek zordur” ifadesine öğretmenlerin %69,1’i katılıyorum yönünde görüş belirtirken, %27,2’si katılmıyorum yönünde, %3,6’sı kararsızım şeklinde cevap vermiştir. Öğretmenlere sunulan bu ilk madde aslında gezi düzenleme aşamasında karşılaşılan tüm sorunların tek bir ifadeyle birleşmiş hali olarak düşünülebilir. Çünkü gezi düzenlemede yaşanan sorunlar içerisinde aşağıda inceleyeceğimiz maddelerin tamamı girmektedir. Müzeyle gezi düzenlemenin zor olduğunu ifade eden öğretmenlerin oranının, müzeyle gezi düzenleyen öğretmenlerin oranından daha fazla olduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle, müzeyle daha önce gezi düzenlemiş ve bu işin zorluğunu görmüş olan öğretmenlerin tecrübelerine dayalı olarak bir kanaatte bulunduğu; ancak bugüne dek müzeyle hiç gezi düzenlememiş öğretmenlerin ise gezi düzenlemenin zor olduğunu düşündüklerinden, bu tür etkinliklere hiç kalkışmadıkları yorumu yapılabilir.

2. maddede yer alan “Ulaşım için araç tedarik etmek zordur” ifadesine öğretmenlerin %74,6’sı katılıyorum yönünde cevap verirken, %25,4’ü katılmıyorum yönünde görüş belirtmiştir. Köy okullarında görev yapan öğretmenlerin, merkeze ulaşım sağlamaları onlar açısından gerçekten bir sıkıntı teşkil edebilir. Ancak şehir merkezindeki okullarda görev yapan öğretmenlerin bile müzeyle düzenlenecek gezi için araç tedarik etme işinden mustarip oldukları görülmektedir. Özellikle, şehir merkezinde yer almayan okullarda görev yapan öğretmenlerin ulaşım noktasında sıkıntı yaşadıkları yapılan araştırmalarda da ortaya konmuştur. Güleç ve Alkış (2003), yaptığı araştırmada, merkeze uzak okulların müzeyle düzenleyecekleri gezilerde için gidiş dönüşlerde problem yaşadığını tespit etmiştir.

3. maddede verilen “Ekonomik nedenler müze gezisi için etkilidir” ifadesine öğretmenlerin %58,1’i katılıyorum yönünde cevap verirken, %32,8’i katılmıyorum yönünde, %9,1’i kararsızım şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Öğretmenlerin yarıdan fazlası, ekonomik durumun müzeyle düzenlenecek gezi için önemli bir faktör olduğunu ifade etmiştir. Bu durum daha önce konuyla ilgili yapılan araştırmalarla paralellik göstermektedir. Güleç ve Alkış (2003), yapmış olduğu araştırmada ekonomik durumun müzeyle gezi düzenlemek için önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

4. maddede verilen “Zaman yetersizliğinden dolayı dersler müzede işlenmiyor” ifadesine öğretmenlerin %58,2’si katılıyorum yönünde, %30,9’u katılmıyorum yönünde ve %10,9’u kararsızım şeklinde görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin yarıdan fazlası, zamanın yetersiz olmasının müzede ders işlemeye imkân vermediğini ifade etmiştir. MEB tarafından sosyal bilgiler ders saati her sınıf düzeyinde haftada 3 saat olarak belirlenmiştir. Ancak bu sürenin, hem sınıfta verilebilecek kazanımlar hem de sınıf dışında verilebilecek kazanımlar açısından yetersiz olduğu görüşü yapılan araştırmalarda da ortaya konmuştur. Arslantaş (2006), Çelik (2010), Egüz ve Kesten (2012) yapmış oldukları araştırmalarda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin, ders için ayrılan haftalık ders saatlerinin yetersiz olduğu görüşünde birleştiği sonucuna ulaşmıştır.

5. maddede verilen “Dersi işlemek için müzeye gitmek zaman israfıdır” ifadesine öğretmenlerin %90,9’u katılmıyorum yönünde, %7,2’si katılıyorum yönünde, %1,8’i ise kararsızım şeklinde cevap vermiştir. Öğretmenlerin çok büyük bir kısmı, müzede ders işlemenin zaman israfı olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Bu noktada, müzede işlenen dersin faydalı olacağı düşünülebilir. Sadece öğretmenlerin çok az bir kısmı, müzede ders işlemenin gereksiz olduğu görüşündedir.

6. maddede yer alan “Müze gezisi için resmi izin almak zaman almaktadır” ifadesine öğretmenlerin %52,7’si katılıyorum yönünde, %38,2’si katılmıyorum yönünde ve %9,1’i kararsızım şeklinde görüş bildirmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası, müzeye düzenlenecek gezi için ilgili kurumlardan resmi izin almanın uzun sürdüğü kanaatinde. Ayrıca 1 öğretmen, resmi izin almanın uzun sürdüğünü ve bu durumun öğretmenlerde isteksizliğe yol açtığını özellikle vurgulamıştır. Literatürde yer alan araştırmalara bakıldığında benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Egüz ve Kesten (2012) yapmış olduğu araştırmada, bürokratik işlemlerin fazla zaman almasından dolayı öğretmenlerde, müzelere düzenleyecekleri gezilere karşı bir isteksizlik olduğu sonucuna ulaşmıştır.

7, 8, 9 ve 10. maddelerde, müzeye düzenlenecek gezi için alınması gereken izinlerle ilgili ifadeler yer verilmiştir. Bu maddelerin tamamında katılmıyorum yönünde verilen cevaplar ağır basmaktadır. Öğretmenler sırasıyla en çok 8. maddeye (Okul idaresi müze gezilerine izin vermemektedir), sonra 9. maddeye (Okul idaresi yasal işlemlerde gerekli kolaylığı sağlamamaktadır), daha sonra 7. maddeye (Milli Eğitim Müdürlüğü müze gezilerine izin vermemektedir) ve en son 10. maddeye (Öğrenci velileri müze gezisine izin vermemektedir) katılmadıklarını ifade etmiştir. Buna göre, gerekli izinlerin alınması için ilgili kişi ve kurumların müzeye gezi düzenlemeye engel teşkil etmedikleri sonucuna varılabilir. Aynı şekilde Kısa (2012), yaptığı araştırmada, okul idarelerinin müze gezilerine karşı olumsuz bir tavır sergilemediği sonucuna ulaşmıştır. Yine aynı araştırmada Kısa, velilerin bu tür gezilere karşı tutumlarının olumlu ya da olumsuz olmasının gezinin organize edilmesinde önemli rol oynadığı sonucuna ulaşmıştır.

11. maddede verilen “Müzeyle eğitim yapmak için gerekli hizmet içi eğitim almadım” ifadesine öğretmenlerin %56,4’ü katılmıyorum yönünde, %36,3’ü katılmıyorum yönünde ve %7,3’ü kararsızım şeklinde görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin yarıdan fazlası bu durumu bir sorun olarak gördüğünü ifade etmiştir. Öğretmenlere müze eğitimiyle ilgili hizmet içi eğitim verilmesi, onların müze gezilerine karşı ilgisini artırmada artırabilir. Literatürde konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında, Egüz ve Kesten (2012) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin müze eğitimi konusunda hizmet içi eğitim almadıkları sonucuna ulaşmıştır. Önen, Mertoğlu, Saka ve Gürdal (2009), yapmış oldukları araştırmada ise, hizmet içi eğitim öncesi ve sonrasında öğretmenlerin derslerde kullandıkları yöntem ve tekniklerin olumlu yönde farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. MEB’in öğretim programlarına “Müze ile Eğitim” ilavesini yaptığı 2008 tarihinden bugüne (2008-2015), MEB tarafından ilan edilen hizmet içi eğitim programları incelendiğinde, sadece 2008 yılındaki hizmet içi eğitim programında sınıf öğretmenlerine ve sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik müze eğitimiyle ilgili tek bir seminerin yer aldığı görülmektedir. Ancak sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik verilecek müze eğitimiyle ilgili seminerin iptal edildiği yine MEB tarafından bildirilmiştir (www.meb.gov.tr).

12. maddede verilen “Gezi için müze yöneticilerinden uygun tarihe randevu alınamamaktadır” ifadesine öğretmenlerin %61,8’i katılmıyorum yönünde, %23,6’sı kararsızım şeklinde ve %14,6’sı katılıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin çoğunun, müzeye düzenleyecekleri gezi için uygun bir tarihe randevu almakta sıkıntı yaşamadıkları tespit edilmiştir. Gezi için randevu

almanın, müzede karşılaşılabilir olası sıkıntıların önüne geçmesi, gezinin faydalı olması açısından önemli olarak değerlendirilebilir.

13. maddede verilen “Öğrencilerin kontrolü ve idaresi zordur” ifadesine öğretmenlerin %69,1’i katılıyor, %26,6’sı katılmıyor, %7,3’ü kararsız şeklinde değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin yarısından fazlası, öğrencilerin kontrol ve idare edilmesinin zor olduğunu kabul etmekte ve bu durumun bir sorun olduğunu ifade etmektedir. Öğretmenleri böyle düşünmeye sevk eden en büyük neden olarak, sınıf mevcutlarının kalabalık olması gösterilebilir. Konuyla ilgili araştırmalara bakıldığında, Kısa (2012), yaptığı araştırmada, sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı, öğretmenlerin müzeye gezi düzenlerken zorlandıkları sonucuna ulaşmıştır. Ancak, son istatistiki bilgilere bakıldığında öğretmen başına düşen öğrenci sayısının kademeli olarak azaldığı ve ortaokul öğretmenleri başına düşen öğrenci sayısının 2015 yılı itibarıyla 17 olduğu görülmektedir (www.turksat.gov.tr). Öğrenci sayılarındaki bu azalmanın böyle devam etmesi durumunda, ilerde öğrencilerin kontrol ve idaresinin daha kolay olacağı ve bunun bir sorun olarak görülmeceği düşünülebilir.

14. maddede yer alan “Öğrenciler müze gezisine karşı ilgisizler” ifadesine öğretmenlerin %80’i katılmıyor, %10,9’u katılıyor, %9,1’i kararsız şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, öğrencilerin müze gezilerine karşı isteksiz olmadığını ve bu durumun müzeye gezi düzenlemek için bir sorun oluşturmadığını ifade etmiştir. Bu konuya yönelik yapılan araştırmalarda benzer sonuçlara ulaşıldığı görülür. Egüz ve Kesten (2012), Filiz (2010) ve Kısa (2012) yapmış oldukları araştırmalarda, öğrencilerin müze gezilerine karşı istekli oldukları sonucuna ulaşmıştır.

15. maddede verilen “Öğretmenler için okulda ders anlatmak daha elverişlidir” ifadesine öğretmenlerin %50,9’u katılmıyor, %32,7’si kararsız, %16,3’ü katılıyor şeklinde değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin yarısı ders işlemek için okulun daha uygun olduğunu düşünürken, diğer yarısı böyle düşünmemektedir. Bu maddenin dikkat çekici kısmı ise, bu konuda kararsız olanların oranının tüm maddeler içinde en yüksek seviyede olmasıdır. Müzeye bugüne kadar hiç gezi düzenlememiş öğretmenlerin bu seçenekte yoğunlaştıkları düşünülebilir.

Öneriler

Elde edilen bulgular ışığında öğretmen-müze ilişkisini geliştirme noktasında şu önerilerde bulunulabilir:

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerini müze eğitimi konusunda bilinçlendirmek için bu konuyla ilgili hizmet içi eğitimler ülke çapında yaygınlaştırılmalı ve bu eğitimlerin sayısı artırılmalıdır.
2. Merkeze uzak okulların müzeye ulaşımını bir sorun olmaktan çıkarmak için MEB tarafından gerekli imkânlar sağlanmalıdır.
3. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük gelirli ailelerinin çocuklarının yoğunlukta olduğu okulların bütçelerine MEB tarafından müze gezileri için kaynak ayrılmalıdır.
4. Müzeye gezi düzenleme aşamasında yapılması gereken resmi işlemler ilgililer tarafından hızlı bir şekilde sonuçlandırılmalıdır.

Kaynakça

- Akınoğlu, O. (2005). Türkiye’de uygulanan ve değişen eğitim programlarının psikolojik temelleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (22), 31-46.
- Arsantaş, S. (2006). *6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersi program uygulamalarında karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından incelenmesi (Malatya ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Aydın, N. ve Yılmaz, A. (2010). Yapılandırıcı yaklaşımın öğrencilerin üst düzey bilişsel becerilerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (39), 57-68.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (çev. M. Bütün), S. B. Demir (Editör). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çelik, H. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerindeki öğrenci başarısını etkileyen unsurlara ilişkin görüşleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (22), 128-153.
- Çerkez, S. (2011). *Sosyal bilgiler dersinde müze eğitimine dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin akademik başarısına ve tutumlarına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Çınar, İ. (2014). Eğitim ve otoriteye bağlılık. *Eğitişim Dergisi*, (42).
- Demircioğlu, İ. H. (2010). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Egüz, Ş. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi: Samsun ili örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 81-104.
- Ekelik, H. G. (2010). *Sosyal bilgiler derslerinde müze faaliyetlerinin programlanması (Konya müzeleri örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Edge Akademi Yayıncılık.
- Filiz, N. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 63-78.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Koç, G. ve Demirel, M. (2004). Davranışçılıktan yapılandırmacılığa: eğitimde yeni bir paradigma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 174-180.
- MEB (2005a). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7.sınıflar öğretim programı kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (2005b). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4-5. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Önen, F., Mertoğlu, H., Saka, M. ve Gürdal, A. (2009). Hizmet içi eğitimin öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgilerine etkisi: Öpyp örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 9-23.
- Özmen, H. (2004). Fen öğretiminde öğrenme teorileri ve teknoloji destekli yapılandırmacı (constructivist) öğrenme. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3 (1), 100-111.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2008). Tebliğler Dergisi (11.02.2008). Sayı: 2605.
- Tarman, B., Ergür, Ş. ve Eryıldız, F. (2012). Yenilenen sosyal bilgiler programına dair bir değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 103-135.
- Ustaoğlu, A. (2012). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersi Türk tarihinde yolculuk ünitesinde sanal müzelerin kullanımının öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

www.meb.gov.tr.

www.turksat.gov.tr.